

Những khó khăn sinh viên thường gặp và giải pháp khắc phục trong học phần Phiên dịch ngành Ngôn ngữ tiếng Anh tại Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội

Trần Xuân Hào*, Đinh Thị Hoài Ly*

*ThS. Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội

Received: 28/8/2024; Accepted: 09/9/2024; Published: 18/9/2024

Abstract: In today's era of global integration, interpretation plays a crucial role in facilitating communication between people who speak different languages. Vietnam is increasingly connected to the world in various fields such as environment, business, culture, and travel, leading to a growing demand for interpreters, especially among English majors. To become professional interpreters, students need to be well-trained and possess strong communication skills. However, English-majored students at Hanoi University of Natural Resources and Environment often face challenges when studying interpretation. This study aims to explore the difficulties students encounter in their interpretation courses and offer solutions to help them overcome these challenges.

Keywords: Interpreting Challenges, Interpreting Solutions, Hunre

1. Đặt vấn đề

Hoạt động Phiên dịch là cầu nối để các tổ chức, cá nhân từ nhiều quốc gia và nền văn hóa khác nhau trao đổi ngôn ngữ một cách trực tiếp của họ trong các hội nghị, hội thảo, thương thảo thương mại, trao đổi văn hóa, khoa học và nhiều lĩnh vực khác nhau một cách thuận lợi. Việc đào tạo các kỹ năng phiên dịch sinh viên (SV) phải học rất nhiều môn liên quan đến Phiên dịch như lý thuyết dịch, Phiên dịch, Phiên dịch chuyên ngành. Trong quá trình học, SV thường gặp khó khăn vì nó đòi hỏi nhiều nỗ lực hơn và các kỹ năng khác nhau. Bởi vậy, chúng tôi tập trung tìm hiểu những khó khăn mà SV gặp phải khi học học phần phiên dịch và đề xuất một số giải pháp khả thi để nâng cao chất lượng học tập và giảng dạy cho SV ngành ngôn ngữ Anh tại trường Đại học Tài nguyên và môi trường Hà Nội.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Định nghĩa về phiên dịch và các loại hình phiên dịch

Otto Kade định nghĩa phiên dịch là một hình thức dịch (dẫn lại trong Pöchhacker, F. (2016). *Introducing interpreting studies* (2nd ed.). Routledge, tr.10) trong đó định nghĩa: Văn bản ngôn ngữ nguồn chỉ được trình bày một lần và do đó không thể xem lại hoặc phát lại, và văn bản ngôn ngữ đích được tạo ra dưới áp lực thời gian, với ít cơ hội để sửa chữa hoặc chỉnh sửa lại. Như vậy, Phiên dịch là việc chuyển tải thông tin và ý tưởng từ ngôn ngữ này sang ngôn ngữ khác bằng cách nói. Người phiên dịch quan tâm đến lời

nói. Họ truyền đạt bằng lời nói cho một cá nhân hoặc một nhóm ý nghĩa của lời nói từ ngôn ngữ này sang ngôn ngữ khác.

Theo Pöchhacker, F. (2016) thì có hai hình thức phiên dịch chính: phiên dịch nối tiếp (consecutive interpreting-CI) và phiên dịch đồng thời (simultaneous interpreting -SI)

+ *Phiên dịch nối tiếp hay dịch đuôi:* Phiên dịch nối tiếp là hình thức phiên dịch mà người phiên dịch lắng nghe người nói trong một đoạn của bài phát biểu, ghi chép, rồi phiên dịch thông điệp sang ngôn ngữ đích sau khi người nói dừng lại. Loại phiên dịch này thường được sử dụng trong các bối cảnh nhỏ hơn như các cuộc họp, tổ tụng pháp lý hoặc tư vấn y tế, nơi mà độ chính xác và chi tiết là điều cần thiết.

+ *Phiên dịch đồng thời hay dịch cabin:* Phiên dịch đồng thời liên quan đến việc phiên dịch viên dịch lời nói của người nói sang ngôn ngữ đích gần như ngay lập tức, chỉ có độ trễ ngắn. Hình thức phiên dịch này phổ biến trong các hội nghị, chương trình phát sóng trực tiếp hoặc các sự kiện yêu cầu giao tiếp thời gian thực. Phiên dịch viên thường làm việc trong một buồng cách âm và sử dụng tai nghe để nghe người nói trong khi đồng thời nói vào micrô.

2.2. Các khó khăn SV thường gặp phải trong quá trình học Phiên dịch

Trong chương trình đào tạo của ngành Ngôn ngữ Anh định hướng biên phiên dịch của Trường đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội, học phần Phiên dịch, Phiên dịch chuyên ngành được học sau các học

phần nghe, nói, đọc, viết và lý thuyết dịch cùng các học phần bổ trợ. Cách sắp xếp này giúp SV có được sự hỗ trợ liên học phần khi học các học phần chuyên ngành nói chung và học phần biên dịch, phiên dịch nói chung. Tuy nhiên, trong quá trình học, SV gặp phải những khó khăn, áp lực trong học phần phiên dịch nhiều hơn là biên dịch.

Để học học phần phiên dịch, SV được hướng dẫn và rèn luyện các kỹ năng và kiến thức như:

+ **Lắng nghe chủ động:**

+ **Ghi nhớ:**

+ **Ghi chú nhanh:**

+ **Nói trước công chúng:** Trong quá trình học, hầu hết SV được hỏi mỗi khi GV đưa ra câu hỏi về cảm nghĩ chung về độ khó trong học phần này thì SV đều thừa nhận là khó, các nguyên nhân bao gồm cả chủ quan lẫn khách quan, nhưng chủ yếu tập trung vào những khó khăn sau:

1) *Khả năng nghe hiểu ngôn ngữ nguồn kém do tốc độ nói ngôn ngữ nguồn nhanh*

Lắng nghe là một trong những kỹ năng thiết yếu mà phiên dịch viên cần phải có. Trong quá trình học, SV trải qua những khó khăn khi nghe ngôn ngữ nguồn và lo lắng khi diễn đạt lại bằng ngôn ngữ đích. Cụ thể, khó khăn khi nghe đầu tiên liên quan đến phát âm. Khi phát âm của SV sai thì câu từ mà họ nghe nghiêm nhiên sẽ bị ảnh hưởng và sẽ xảy ra trường hợp diễn giả trên video nói từ này nhưng SV khi phiên dịch lại nghe ra từ khác, dẫn đến bản dịch sẽ không còn chính xác. Chính các lỗi sai về phát âm đôi khi dẫn đến sự hiểu lầm cho người nghe.

Khó khăn thứ hai mà SV gặp phải khi nghe đó chính là tốc độ nói của diễn giả. Tốc độ nói của người nói ảnh hưởng đáng kể đến độ chính xác của bản dịch. Nếu diễn giả nói quá nhanh, SV dễ bị rối và từ đó không nghe được hết nội dung mà họ muốn truyền đạt. Do đó, khi chuyển ngôn, SV thường áp ứng, diễn đạt không mạch lạc.

2) *Có quá nhiều từ mới trong ngôn ngữ nguồn nên gây khó khăn cho việc nghe hiểu*

Việc xuất hiện quá nhiều từ mới trong ngôn ngữ nguồn có thể gây khó khăn cho việc nghe hiểu. Điều này làm cho người học gặp trở ngại trong việc nắm bắt ý nghĩa tổng thể của đoạn văn hoặc cuộc hội thoại. Khi từ vựng chưa quen thuộc, người nghe có thể không chỉ gặp khó khăn trong việc hiểu nghĩa của từng từ mà còn ảnh hưởng đến khả năng theo dõi ngữ cảnh và ý tưởng chính. Việc xây dựng từ vựng và luyện nghe thường xuyên là rất cần thiết để cải thiện khả năng hiểu ngôn ngữ.

3) *Khó khăn trong việc ghi nhớ và ghi chú nhanh*

Trong một số tình huống, không nhất thiết phải ghi chú mà người phiên dịch phải ghi nhớ các thông tin và dịch ngay, tuy nhiên SV khi thực hành, vẫn thường hay bị quên ý, khi nghe trên 3 câu liên tiếp. Việc ghi chú nhanh đòi hỏi người dịch cần biết chất lượng thông tin quan trọng để ghi lại, nhưng đôi khi việc quyết định thông tin nào là thiết yếu và thông tin nào có thể bỏ qua là thách thức lớn. Quá trình này đòi hỏi sự nhạy bén trong phân tích nội dung mà không làm mất đi ý nghĩa tổng thể. Ngoài ra, khi ghi chú, độ chi tiết cũng là thách thức, ghi chú quá ngắn có thể khiến phiên dịch viên quên mất những điểm quan trọng hoặc chi tiết nhỏ trong phát biểu. Ngược lại, ghi chú quá dài và chi tiết có thể làm gián đoạn quá trình lắng nghe và ảnh hưởng đến sự mạch lạc của bản dịch.

4) *Diễn đạt kém, chưa truyền tải đúng, đủ do thiếu từ vựng, cấu trúc ngữ pháp*

Một trong những lỗi phổ biến nhất mà SV thường mắc phải khi học môn phiên dịch tại HUNRE là sử dụng từ vựng không chính xác hoặc thiếu vốn từ dẫn đến bí từ. Khi SV không nắm vững từ vựng chuyên ngành hoặc từ phù hợp với ngữ cảnh, họ có thể sử dụng những từ đồng nghĩa sai hoặc gần đúng. Điều này khiến cho bản dịch trở nên mơ hồ và khó hiểu. Chẳng hạn, thay vì dịch đúng “financial leverage” (đòn bẩy tài chính), SV có thể dịch thành “financial tool” (công cụ tài chính), làm sai lệch ý nghĩa kinh tế của thuật ngữ.

Sai ngữ pháp cũng là lỗi mà SV HUNRE thường xuyên mắc phải. Bản dịch có thể thiếu chủ ngữ hoặc vị ngữ, làm cho câu trở nên không đầy đủ, dẫn đến việc thông điệp không được truyền tải trọn vẹn. Việc áp dụng sai cấu trúc ngữ pháp có thể dẫn đến câu văn ngắn gọn, rời rạc, và không thể diễn đạt ý tưởng một cách mạch lạc. Dùng sai thì động từ cũng là một lỗi khá phổ biến, khi SV dịch sai thời gian của sự kiện, dẫn đến việc thông tin bị truyền tải không chính xác. Ngoài ra, sử dụng cấu trúc câu phức cũng là thách thức lớn đối với sinh viên. Khi gặp các câu phức tạp với nhiều mệnh đề và ý tưởng phức hợp, SV thiếu kỹ năng thường đơn giản hóa câu thành các câu đơn lẻ, bỏ qua mối liên kết nguyên nhân-hệ quả hay sự logic giữa các ý. Điều này khiến bản dịch trở nên thiếu mạch lạc và không phản ánh đúng mức độ phức tạp của ý tưởng gốc. Cuối cùng, nếu không biết cách sử dụng cấu trúc ngữ pháp phức tạp như câu điều kiện, câu giả định, hay câu bị động, SV sẽ gặp khó khăn trong việc truyền tải đúng ý nghĩa của nội dung gốc. Sử dụng sai hoặc bỏ qua những cấu trúc này có thể

dẫn đến sự hiểu lầm về ý đồ của diễn giả và làm giảm chất lượng bản dịch.

5) Kỹ năng nói mạch lạc và sự tự tin

Kỹ năng nói là một trong những thách thức lớn mà SV phải đối mặt khi học phiên dịch. Quá trình học, nhiều SV thiếu tự tin, nói lí nhí, do lo lắng hoặc sợ sai khi phiên dịch, sợ bị chê cười. Nhiều SV gặp khó khăn trong việc phát âm chính xác và sử dụng ngữ điệu phù hợp. Điều này không chỉ ảnh hưởng đến khả năng truyền đạt thông tin mà còn làm giảm sự tự tin khi giao tiếp.

6) Áp lực thời gian trong quá trình học phiên dịch

Áp lực thời gian là một trong những yếu tố đáng kể trong quá trình học phiên dịch. Bản chất của phiên dịch đòi hỏi SV phải phản ứng nhanh chóng để truyền đạt thông tin một cách chính xác và mạch lạc. SV thường bị áp lực phải hoàn thành nhiệm vụ trong thời gian ngắn có thể tạo ra cảm giác lo âu, làm giảm khả năng tập trung, dẫn đến sai sót trong diễn giải, khó khăn trong việc tái tạo và tổ chức ý tưởng bản dịch dẫn đến giảm tính sáng tạo cho bản dịch.

7) Thiếu động lực học tập và rèn luyện

Môn phiên dịch đòi hỏi sự kiên nhẫn và nỗ lực lâu dài, nhưng nhiều SV tại HUNRE lại thiếu động lực học tập do không thấy rõ mục tiêu hoặc giá trị của môn học này trong tương lai nghề nghiệp. Việc không được định hướng rõ ràng từ đầu có thể dẫn đến sự sa nhãng, không tự rèn luyện và quyết tâm dẫn đến học tập không hiệu quả, đối phó và không đạt được kết quả mong muốn.

2.3. Các giải pháp cải thiện

Đối với nhà trường, cần tăng cường cơ sở vật chất máy móc để SV được thực hành trong điều kiện mô phỏng tốt nhất. Đối với bộ môn chủ quản, cần tăng cường tổ chức các hội thảo chuyên đề về Phiên dịch, cử giảng viên đi tham gia các khóa học, hội thảo để giảng viên có cơ hội trao đổi học thuật, kinh nghiệm giảng dạy và chia sẻ tài liệu dạy học góp phần nâng cao chất lượng đào tạo.

Đối với giảng viên giảng dạy trực tiếp các học phần phiên dịch cần không ngừng học hỏi, nâng cao trình độ và tiếp cận các biện pháp dạy học học phần phiên dịch trong và ngoài nước, tăng cường cọ sát thực tế, cập nhật kiến thức để áp dụng vào bài giảng sinh động hấp dẫn hơn. Trong các giờ lên lớp cần tăng cường thực hành bằng cách tổ chức các buổi phiên dịch giả lập với các chủ đề thực tế, tạo điều kiện cho SV luyện tập trong môi trường áp lực thời gian, tập trung vào từ vựng chuyên ngành, cung cấp tài liệu và bài tập chuyên sâu về từ vựng chuyên ngành, giúp SV

nắm vững và sử dụng chính xác. Khi kiểm tra đánh giá sinh viên, giảng viên cần đánh giá đa chiều, sử dụng phương pháp đánh giá dựa trên tình huống thực tế, bao gồm kỹ năng nghe, nói, ghi chú và khả năng ứng biến giúp SV cải thiện năng lực phiên dịch.

Đối với sinh viên: Cần chủ động tăng cường vốn từ vựng và ngữ pháp, chủ động luyện tập các kỹ năng nghe, ghi chú nhanh, thực hành nói trước đám đông bằng các luyện tập trước gương và dịch ngoài giờ trên lớp, ghi âm bản dịch và tự đánh giá sửa đổi hoặc tham vấn thầy cô để tiến bộ. Ngoài ra cần tăng cường động lực học tập thông qua việc tìm hiểu thông tin về cơ hội nghề nghiệp trong lĩnh vực phiên dịch và đòi hỏi nghề nghiệp thực tế có thể giúp SV nhận thức rõ hơn về giá trị của môn học. Bên cạnh đó, cần tham gia vào cộng đồng dịch thuật, hoặc các buổi gặp gỡ, chia sẻ kinh nghiệm với phiên dịch viên chuyên nghiệp cũng sẽ giúp SV có cái nhìn thực tế hơn về nghề nghiệp tương lai.

3. Kết luận

Phiên dịch là một kỹ năng phức tạp, đòi hỏi sự kết hợp toàn diện giữa kiến thức ngôn ngữ, kỹ năng nghe, nói, ghi chú và phản ứng nhanh trong môi trường áp lực thời gian. Những thách thức mà SV ngành ngôn ngữ Anh tại Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội phải đối mặt là không nhỏ, từ việc nghe hiểu, ghi chú, đến diễn đạt và tự tin trước công chúng. Tuy nhiên, tác giả tin rằng với những giải pháp đề xuất cho phía nhà trường, giảng viên và bản thân SV nhằm cải thiện hiệu quả dạy và học học phần phiên dịch là hoàn toàn khả thi. SV cần kiên trì rèn luyện và áp dụng các phương pháp học tập phù hợp để phát triển kỹ năng, chuẩn bị tốt cho sự nghiệp tương lai trong lĩnh vực phiên dịch và vững vàng bước vào thị trường lao động sau này một cách tự tin.

Tài liệu tham khảo

1. Pöchhacker, F. (2016). *Introducing interpreting studies* (2nd ed.). Routledge
2. Bernadine Racoma (2017) *Top Challenges Interpreters Face Every Day*. Retrieved on 6th Sep 2024, <https://www.daytranslations.com/blog/challenges-interpreters-face/>
3. Carl R. Rogers & Richard E. Farson. (1987). *Active listening*. In R.G. Newman, M.A. Danzinger, M. Cohen (eds). D.C. Heath & Company.
4. Herbert, J. (1952). *The interpreter's handbook: How to become a conference interpreter*. Geneva: Georg. (Original: Manuel de l'interprète.)
5. Mahmoodzadeh, K. (1992). *Consecutive interpreting: Its principles and techniques*. In Dollerup, C. and Loddegaard, A. (Eds)